

Constituțiile din România

= legea fundamentală a statului:

A. Documente cu caracter constituțional:

- declarații de principii – *Cererile norodului românesc* (1821);
- declarații de drepturi – *Proclamația de la Islaz* (1848);
- proiecte de reformă: *Constituția cărvunarilor* (1822), *Osăbitul act de numire a suveranului românilor* (1838)

1. Constituția cărvunarilor

- redactată la Iași de Ionică Tăutu în 1822, dar nu s-a aplicat.
- separarea puterilor în stat

2. Regulamentele Organice

- Documente cu rol de constituție, elaborate în timpul protectoratului rus în Principate (1829-1856). Deoarece prin actul adițional se preciza că Principatele nu pot modifica regulamentele fără acordul Imperiului Țarist și a celui Otoman, era încălcată autonomia acestora.
 - Introduse în 1831, în țara Românească și 1832, în Moldova.
 - Au rămas în vigoare până în 1858.
- Separarea puterilor în stat:
 - puterea executivă: domn ales pe viață de Adunarea Obștească Extraordinară; era ajutat de un sfat administrativ format din 6 miniștri; avea inițiativă legislativă, numea miniștrii, dizolva adunarea.
 - puterea legislativă: Adunare obștească formată din boieri și prezidată de Mitropolit, adopta legile, proiectele domnului;
 - puterea judecătorească: Înalțul Divan Domnesc.

3. Convenția de la Paris din 1858

- A avut rol de Constituție pentru Principatele Unite.
- Prevederi:
 - se constituiau Principatele Unite ale Moldovei și Valahiei, sub suzeranitatea otomană și garanția colectivă a Marilor Puteri;
 - principii:
 - separarea puterilor în stat:
 - puterea executivă – doi domni (ales pe viață, numea miniștrii) și două guverne (câte unul pentru fiecare țară);
 - puterea legislativă – domn (sanționa legile, dizolva adunarea) și Adunarea legislativă / electivă (câte una pentru fiecare țară), Comisia Centrală de la Focșani (elabora legi de interes comun);
 - puterea judecătorească – Înalta Curte de Justiție și Casație de la Focșani
 - responsabilitate ministerială
 - inamovibilitatea magistraților
 - desființarea privilegiilor
 - dreptul tuturor cetățenilor de a fi aleși în funcții publice
 - egalitate în fața legii
 - libertate personală
 - vot censitar

4. Statutul dezvoltător al Convenției de la Paris

- lovitură de stat din 2 mai 1864 a lui A.I. Cuza
 - nou act constituțional aprobat prin plebiscit – *Statutul Dezvoltător al Convenției de la Paris*;
- instituie domnia personală, autoritară.
Prevederi:
 - vot censitar
 - separarea puterilor în stat:
 - puterea executivă: Domnul – numea miniștrii, era ales pe viață (monarhie electivă); Guvernul (aplică legile)
 - puterea legislativă: Domnul (iniția legile, dizolva adunarea, numea Consiliul de Stat care alcătua proiectele de legi, numea o parte din membrii Senatului și președintele adunării, avea drept de veto, emitea decrete-lege) și Parlamentul bicameral format din Senat (Corpul Ponderator) și Adunarea Electivă (Camera), aproba legile domnului.

B. Constituțiile României:

- democratice: 1866, 1923, 1991
- autoritară: 1938
- comuniste: 1948, 1952, 1965

Constituția din 1866 (liberală)

Context și cauze:

- Înlăturarea lui Alexandru Ioan Cuza și aducerea principelui Carol I;
- necesitatea unei constituții interne – Constituția din 1866 = cea dintâi constituție românească.

Elaborare:

- act de tip liberal, avea 8 titluri și 133 de articole
- model - Constituția belgiană din 1831
- Elaborată de Consiliul de Stat, discutată de Adunarea Constituantă și promulgată de domn
- Publicată în Monitorul Oficial la 1 iulie 1866
- promulgată fără aprobarea Marilor Puteri

Modificări:

- 1879 - articolul 7
- 1884 - proclamarea Regatului României în 1881, modificarea sistemului electoral
- 1917 – proiect de modificare a Constituției pentru realizarea votului universal și a reformei agrare.

Conținut:

- teritoriul statului este inalienabil și indivizibil

- statul era numit România
- forma de guvernământ: monarhie constituțională ereditară
- suveranitatea națională - România ignora suzeranitatea otomană și garanția Marilor Puteri, manifestând dorința de independență

Drepturi fundamentale:

- drepturi și libertăți cetățenești
- libera asociere, întrunire
- proprietatea – sacră și inviolabilă (3 situații de expropriere pentru utilitate publică - comunicații, salubritate, apărare)
- inviolabilitatea domiciliului
- secretul corespondenței
- libertatea persoanei, conștiinței, cuvântului, presei
- dreptul la educație
- articolul 7 din constituție: cetățenia română se acordă doar celor de religie creștină. A fost modificat.

Principii:

- separarea puterilor în stat
- guvernarea reprezentativă și responsabilă
- reponsabilitatea ministerială
- suveranitatea națiunii

Principiul separării puterilor în stat

- *Puterea executivă*: aparține domnului / principelui / regelui și guvernului;

- Domnul / regele:
 - avea drept de veto absolut
 - numește și revocă miniștrii
 - amnistie politică
 - numește în funcțiile publice
 - bate monedă
 - conferă decorații
 - comandă armata
 - inițiativă legislativă
 - sancționează, promulgă legile
 - convoacă / amână / dizolvă Parlamentul
 - declară pace / război, încheie tratate
 - actele sale erau contrasemnate de miniștri

- *Puterea legislativă*: Parlamentul (bicameral)

- Adunarea Deputaților și Senat
 - inițiativă legislativă
 - votarea legilor
 - acordă / retrage încrederea guvernului
 - drept de interpelare a miniștrilor
 - Adunarea Deputaților votează bugetul
- Domnul – inițiativă legislativă, sancționează, promulgă legile, convoacă / amână / dizolvă Parlamentul

- *Puterea judecătorească*:

- instanțele judecătorești

- instanța supremă = Înalta Curte de Casație
- sentințe date în numele domnului / regelui
- judecători inamovibili

Dreptul de vot

- vot censitar
- electoratul era împărțit în colegii: 2 pentru Senat și 4 pentru Adunarea Deputaților
- excepții: avocați, medici, profesori, foști funcționari, ofițeri
- modificarea din 1884 a sistemului electoral (este redus la trei numărul colegiilor pentru Adunarea Deputaților)

Importanța Constituției din 1866

- consolidarea statului
- sistemul politic liberal

Constituția din 1923 (democratică)

Context și cauze:

- Marea Uniri din 1918
- vot universal
- reforma agrară

Adoptare:

- 8 titluri și 138 de articole (păstrează o parte din Constituția din 1866)
- a fost în vigoare între 1923 – 1938 și între 23 august 1944 – 30 decembrie 1947
- 28 martie 1923 – promulgată de regele Ferdinand
- 29 martie publicată în Monitorul Oficial

Prevederi:

- Regatul României este un stat național unitar și indivizibil, teritoriul nealienabil
- forma de guvernământ monarhia constituțională ereditară

Drepturi și libertăți:

- proprietatea este garantată de stat – prevedea exproprierea în caz de utilitate publică și socială (spre deosebire de cea din 1866, unde proprietatea era sacră și inviolabilă).
- bogățiile subsolului sunt ale statului.

Principii

- la fel ca cele din 1866
 - separarea puterilor în stat
 - guvernarea reprezentativă și responsabilă
 - reponsabilitatea ministerială
 - suveranitatea națiunii
 - pluralism politic

Principiul separării puterilor în stat

- *Puterea executivă* – regele, Guvernul
- *Puterea legislativă* – regele și Reprezentanța Națională (Parlamentul), alcătuită din Senat (senatori de drept și senatori aleși) și Adunarea Deputaților; Consiliul legislativ avizează legile.
- *Puterea judecătorească* – instanțe de judecată; sentințele se pronunță în virtutea legii și se execută în numele regelui; instanța supremă = Curtea de Casație și Justiție; este introdus Contenciosul administrativ (controlul executivului de către puterea judecătorească)

Dreptul de vot

- votul: universal, pentru bărbații de peste 21 de ani; era egal, direct, obligatoriu și secret
- sistemul de vot a fost modificat în 1926, prin legea electorală care introducea prima electorală (partidul cu 40 % din voturi primea 50% din locuri)

Importanța Constituției din 1923

- a contribuit la consolidarea statului național unitar.
- cea mai avansată din istoria românilor și la vremea aceea din Europa.
- A stat la baza democrației interbelice.

Constituția din 1938

(autoritară)

Context și cauze:

- Regimul autoritar a lui Carol al II-lea
- decembrie 1937 – alegeri parlamentare – fără majoritate. Regele numește guvernul Goga (dec. 1937 – febr. 1938)
- La 10 februarie 1938 înlocuiește guvernul Goga – îl numește prim-ministru pe Patriarhul Miron Criste
- Introduce starea de asediu prin decret regal
- 27 februarie 1938 este promulgată noua lege fundamentală (autor Istrate Micescu)

Prevederi:

- 8 titluri și 100 de articole
- Regatul României: stat național, unitar și indivizibil, teritoriul inalienabil
- monarhia autoritară (regim de autoritate monarhică)

Drepturi fundamentale (restrânse)

- dreptul de întrunire și manifestare restrâns
- au fost dizolvate partidele politice, cu excepția partidului unic
- sunt prevăzute formal unele drepturi precum libertatea conștiinței, a învățământului, presei
- dreptul de asociere era desființat
- tinerii sunt înregimentați în Straja Țării.

Principii:

- consacra principiul supremației regelui – regele domnește și guvernează
- suprima separarea puterilor în stat
- încălca unele drepturi și libertăți precum dreptul de asociere
- monopartidismul - Frontului Renașterii Naționale (1940 - Partidul Națiunii)

Principiul separării puterilor în stat este desființat:

Regele este șeful statului:

- *Puterea executivă*: exercitată de rege prin Guvern (Consiliul de Coroană), numit și revocat de el; guvernul răspundea politic doar în fața regelui.
- *Puterea legislativă*: exercitată de rege prin intermediul Reprezentanței Naționale (parlamentul bicameral format din Senat și Adunarea Deputaților); regele numea jumătate din senatori; regele putea să elaboreze decrete – lege.
- *Puterea judecătorească*: Înalta Curte de Justiție și Casație; hotărârile executate în numele regelui.
- Se desființează juriile. Hotărârile judecătorești se executau în numele regelui.

Dreptul de vot

- votul universal, de la vârsta de 30 de ani, inclusiv pentru femei și numai pentru știutorii de carte.

Constituțiile comuniste

- 1947 -1989 – regim totalitar comunist
- au fost adoptate trei constituții: 1948, 1952, 1965

Principii comune:

- Principiul partidului-stat
- Principiul dublei subordonări, de partid și de stat
- Principiul inconsecvenței (contradicții între prevederi)
- Principiul minciunii (nu erau respectate)
- Principiul separării puterilor în stat nu este respectat

Constituția comunistă din 1948

Context și cauze

- înlăturarea monarhiei la 30 decembrie 1947 – marchează desființarea vechiului regim și preluarea puterii de către comuniști
- legitima noul regim comunist
 - noua formă de guvernământ – republica (Republica Populară Română)
 - noul regim politic – regimul comunist
- are caracter provizoriu, pregătea trecerea economiei sub controlul statului
- este realizată după modelul Constituției sovietice
- adoptată în 13 aprilie 1948

Prevederi:

- Republica Populară Română
- Stat popular, unitar, independent și suveran

Drepturi și libertăți:

- precizate formal
- nu erau respectate

- proprietatea asupra mijloacelor de producție aparținea statului, ca reprezentant al poporului – naționalizarea, controlul economiei
- partidul unic = forța conducătoare (1948-1965 – Partidul Muncitoresc Român)
- cenzura
- proprietatea colectivă

Principii:

Precizează formal principiile precum suveranitatea poporului și separarea puterilor în stat. În realitate nu erau respectate: puterea era controlată de comuniști, sistemul era ierarhic, în frunte cu Marea Adunare Națională.

Puterile în stat – ierarhic (subordonate partidului comunist):

Marea Adunare Națională (M.A.N.) = puterea legislativă, organ suprem al puterii de stat

- Avea rol formal (era convocat sporadic)
- Parlament unicameral
- Membrii aleși prin vot universal de pe listele partidului unic comunist
- Alegea Prezidiul M.A.N.
- Forma Guvernul
- Modifică Constituția
- Vota bugetul

Prezidiul M.A.N.

- Preia atribuțiile M.A.N.
- Convoca M.A.N. în sesiuni extraordinare
- Emitea decrete
- Interpreta legile votate de M.A.N.
- Reprezenta statul în relațiile internaționale
- Numea și revoca miniștrii între sesiunile M.A.N.

Consiliul de Miniștri = puterea executivă

- Alcătuit din miniștrii numiți de M.A.N. (comuniști)

Puterea judecătorească – Curtea Supremă (Tribunalul Suprem în 1952)

Dreptul de vot

- vot universal pentru femei și bărbați cu vârsta de peste 18 ani, cu excepția persoanelor interzise.

Constituția comunistă din 1952

Context și cauze:

- copia Constituția stalinistă din 1936
- marchează subordonarea completă a statului față de partidul unic, definitivează trecerea la modelul stalinist
- dependența față de Uniunea Sovietică – prietenia cu U.R.S.S. este baza politicii externe

- naționalizarea (1948)
- colectivizarea (începută în 1949)
- publicată la 27 septembrie 1952 în Monitorul Oficial, este constituția construirii socialismului

Prevederi:

- Republica Populară Română
- statul popular, unitar, independent și suveran
- regimul democrației populare
- stat democrat popular bazat pe dictatura proletariatului în alianță cu țărănimea muncitoare
- principiul puterii populare – suveranitatea populară (bazată pe alianța clasei muncitoare cu țărănimea muncitoare)
- puterea exercitată ierarhic, în frunte cu M.A.N. (vezi Constituția din 1948)
- rolul conducător al P.M.R.
- centralism democratic
- unitatea puterii de stat
- planificarea
- activismul social și politic al cetățenilor

Drepturi și libertăți:

- precizate formal
- nu erau respectate
- garantarea materială a drepturilor și libertăților cetățenești
- vot universal 18 ani cu excepția celor interziși

Modificare:

1961 – Consiliul de Stat înlocuiește Prezidiul M.A.N.

Constituția comunistă din 1965

Context și cauze

21 august 1965 – era adoptată ca urmare a schimbării liderului politic (moartea lui Gheorghe Gheorgiu-Dej și venirea lui Nicolae Ceaușescu) și a trecerii de la stalinism la național-comunism.

Prevederi:

- Republica Socialistă România – stat al oamenilor muncii de la orașe și sate, suveran, independent și unitar, teritoriul inalienabil și indivizibil
- marchează trecerea la național-comunism
- Partidul Comunist Român = forța politică conducătoare a întregii societăți din Republica Socialistă România
- Principiul suveranității poporului exercitată prin M.A.N.

Modificări:

1968 – reorganizarea administrativă

1974 – este introdusă funcția de președinte al statului

Președintele statului:

- ales de M.A.N.
- cumula și alte funcții:
- preia atribuțiile Consiliului de Stat
- era Secretar General al P.C.R.
- era președintele Consiliului General de Apărare
- reprezenta puterea în relațiile interne și internaționale
- prezida Consiliul de Miniștri
- comandant suprem al armatei
- numea și revoca miniștrii la propunerea prim-ministrului
- numea și revoca membrii Tribunalului Suprem
- încheia tratate
- acorda decorații
- emitea decrete, decizii

Drepturi și libertăți – prevăzute formal

- Proprietatea socialistă
- Vot universal 18 ani (nu mai sunt restricții în exercitarea dreptului la vot)
- Libertatea cuvântului, presei, întrunirilor cu condiția să nu fie folosite împotriva societății
- Statul proprietarul bogățiilor de orice natură
- Caracterul socialist al proprietății și economiei
- Dirijism economic
- Cenzură

Constituția din 1991 (democratică)

Context și cauze:

- revoluția din decembrie 1989 – înlăturarea regimului comunist din România – revenirea la democrație.

Adoptare:

- a fost adoptată de Parlament în noiembrie 1991 și aprobată prin referendum la 8 decembrie 1991. Model = Constituția franceză din 1958.
- a fost modificată (revizuită) în 2003: mandatul președintelui modificat de la 4 la 5 ani, dreptul de a alege și a fi ales în Parlamentul European.

Prevederi:

- România – republică democratică, stat de drept, democratic și social
- stat național, suveran și independent, unitar și indivizibil, teritoriul inalienabil
- forma de guvernământ: republica democratică

Drepturi fundamentale:

- prevede și garantează drepturile și libertățile cetățenești:
 - dreptul la viață, integritate fizică și psihică

- este interzisă tortura și pedeapsa cu moartea
- libera circulație
- secretul corespondenței
- libertatea de exprimare, întrunire, opinie
- dreptul la informație, la educație
- dreptul la proprietate
- de a alege și a fi ales

Principii:

- Suveranitatea națională
- Pluripartidism
- Drepturi și libertăți cetățenești
- Separarea puterilor în stat:
 - Puterea executivă: Guvernul (are drept de inițiativă legislativă), Președintele (ales prin vot universal, mandat de 5 ani, maxim 2 mandate)
 - Puterea legislativă: Parlament bicameral (Camera Deputaților și Senatul)
 - Puterea judecătorească: Înalta Curte de Casație și Justiție (anterior Curtea Supremă de Justiție); judecători independenți și inamovibili; Curtea Constituțională a României verifică constituționalitatea legilor.

Dreptul de vot

- votul este universal pentru femei și bărbați, de la vârsta de 18 ani.